

**SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ
KRYZYS JAKO ŹRÓDŁO PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH.
FORMY POMOCY, WSPARCIA,
PORADNICTWA, PRACY SOCJALNEJ**

Agnieszka Skowrońska-Pućka

ORCID: 0000-0001-8261-7116

Uniwersytet im Adama Mickiewicza w Poznaniu

e-mail: a.pucka@amu.edu.pl

Konferencja odbyła się 7 kwietnia 2022 roku, została zorganizowana przez Zakład Poradnictwa Społecznego Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Prowincję Poznańską Zgromadzenia Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim. Swym patronatem wydarzenie objęły: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne oraz Komitet Nauk Pedagogicznych PAN. Partnerem naukowym konferencji była Sekcja Poradnictwa Pedagogicznego Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Naukowe spotkanie, z uwagi na sytuację pandemiczną, odbyło się w zdalnej formule, które zrealizowano za pośrednictwem platformy MS Teams.

Impulsem do zorganizowania konferencji były założenia, które w swoim wystąpieniu, otwierając naukowe spotkanie, przywołała przewodnicząca Komitetu Naukowego Konferencji prof. dr hab. Magdalena Piorunek.

Życie człowieka charakteryzować można jako ciąg następujących po sobie wydarzeń. Niektóre z nich mają charakter uniwersalny dla danego etapu biograficznego. Inne jednak, o charakterze nienormatywnym, niezwykle wyraźnie zapisują się w indywidualnej historii, są przyczyną zahamowania dotychczasowej aktywności, prowokują do nowych zachowań, a pamięć utrwała je w postaci znaczących punktów – momentów zwrotnych, od których jednostka zaczyna odliczać 'nową erę' życia. Przykład stanowią mogą kryzysy sytuacyjne, które

są efektem rzadkich, zaskakujących, nadzwyczajnych zdarzeń czy okoliczności, których jednostka nie jest w stanie przewidzieć lub poddać kontroli, a mogą one prowadzić do zagrożenia życia i zdrowia, mogą generować istotne zmiany tożsamości jednostki. Mogą wystąpić po takich wydarzeniach, jak: wypadek, utrata pracy, utrata sprawności, niespodziewana choroba, nagła śmierć bliskiej osoby. Takie wydarzenia życiowe mogą zyskać status wydarzenia krytycznego, jeśli wyodrębnią się w toku codziennych zdarzeń, wiążą się z ważnymi wartościami, są znaczące emocjonalnie i dotyczą kluczowych dla jednostek sfer funkcjonowania (Gilliland, 2004; Lazarus, DeLongis, 1983; Lazarus, Folkman, 1984; Sęk, 2001, s.13-22; 2004, s. 18-22). Konieczność zmagania się wieloznacznością oraz licznymi kryzysami wywołanymi zdarzeniami losowymi, niepowodzeniami i porażkami sprawia, że „biografie [...] nie tylko gwałtownie czy niespodziewanie komplikują się, ale często dramatyzują przebieg dalszej egzystencji” (Borowska, 1998, s. 21).

Sytuacje kryzysowe nadal często pozostają tematem tabu, dlatego organizatorom konferencji przyświecała chęć wyraźnego zaakcentowania dyskursu związanego z krytycznymi wydarzeniami biograficznymi oraz sposobami zapobiegania im, interweniowania i pomocy. Skomplikowana rzeczywistość społeczna staje się dla wielu jednostek terenem coraz większych zagrożeń, wielu sytuacji kryzysowych i krytycznych. W wyniku ich występowania „mogą rozwijać się zaburzenia funkcji psychicznych i somatycznych, albo wręcz przeciwnie – dostrzega się zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i lepsze wykorzystanie potencjału rozwojowego” (Stochmiałek, 1998, s. 31). W obliczu destrukcji tradycyjnych, pierwotnych grup wsparcia społecznego, jednostki (niezależnie od etapu rozwoju) i rodziny czy szerszej grupy społeczne pozostają z wieloma problemami w toku swojej biografii same, będąc zmuszone do poszukiwania pomocy, wsparcia, porady świadczonej przez różne instytucje pomocowe i fachowców – w tym coraz częściej pedagogów i wychowawców, do których dostęp zainteresowanych jest stosunkowo najłatwiejszy.

Za jednego z prekursorów działań pomocowych adresowanych do osób doświadczających kryzysów uznaje się Adama Chmielowskiego (św. Brata Alberta – 1845–1916), którego aktywność w zakresie pracy socjalnej i towarzyszenia osobom spotkanym na swej drodze, wpływała w sposób trwały na ich dalsze losy. Adam Chmielowski walczył o godność osoby, kiedy wydawało się, że bitwa jest przegrana, pokazał, że zwykłe gesty: rozmowa, uśmiech, podanie ręki, zapytanie o czyjeś imię, podarowanie odrobiny swojego czasu, może być punktem zwrotnym w życiu człowieka doświadczającego kryzysu. Podążając za myślą

prekursora pracy socjalnej i roli odegranej przez Adama Chmielowskiego w tej dziedzinie, do debaty związanej z pracą z osobami doświadczającymi różnego rodzaju wydarzeń krytycznych zaproszono teoretyków i praktyków.

W charakteryzowanym przedsięwzięciu udział wzięło niemal 80 uczestników reprezentujących nie tylko ośrodki naukowe (wśród których znalazło się ponad dwadzieścia uniwersytetów z całego kraju), ale i instytucje (takie jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki dla bezdomnych, stowarzyszenia, fundacje etc.) skupiające refleksyjnych praktyków, bowiem zgodnie z założeniem była to inicjatywa integrująca teorię i praktykę związaną z szeroko rozumianą interwencją kryzysową i poradnictwem. Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem społeczności akademickiej, w spotkaniu licznie udział wzięli studenci i doktoranci Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM oraz Uniwersytetu Szczecińskiego.

Relacjonowany naukowy projekt, którego tematyka objęła szeroki wachlarz zagadnień związanych z interwencją, pomocą, wsparciem społecznym, poradnictwem oraz pracą socjalną w obliczu kryzysu został pomyślany jako ogólnopolska konferencja naukowa, dająca możliwość przeprowadzenia szerokiej debaty grona specjalistów zajmujących się przywołaną problematyką, a jej otwarta formuła umożliwiła inspirujące, do dalszych badawczych poszukiwań, dyskusje, wymianę refleksji i poglądów zarówno teoretykom, jak i praktykom. Naukowe spotkanie zostało podzielone na dwie części - pierwsza z nich - część plenarna mająca ogólny, wyznaczający tematykę obrad charakter, kolejna - panelowa - podzielona na sekcje tematyczne o wydźwięku obok teoretycznego - badawczym i pragmatycznym.

Konferencję uroczyście otworzyła dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, przewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz przewodnicząca Komitetu Naukowego Konferencji, kierująca Zakładem Poradnictwa Społecznego Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. dr hab. Magdalena Piorunek, przewodnicząca Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego KNP PAN.

Sesja plenarna moderowana była przez prof. dr hab. Magdalenę Piorunek oraz dr Joannę Kozielską. Obrady w ramach sesji plenarnej zainaugurowane zostały wystąpieniem prof. UAM dr hab. Anny Michalskiej, reprezentującej Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, która swoje rozważania skoncentrowała wokół problematyki wielopropblemości sytuacji kryzysowych w kontekście systemu wsparcia. Wskazała na złożoność sytuacji problemowych jako źródło kryzysu, scharakteryzowała katalizatory kryzysu. Zasygnalizowała

problem limitowania pomocy, systemowe ograniczenia związane z organizacją interwencji kryzysowej oraz niedostatek profesjonalistów z zakresu wsparcia o charakterze interwencyjnym. Zagadnienia dotyczące ludzkiej biografii, jako kroniki kryzysów przedstawiła prof. UKW dr hab. Renata Tomaszewska z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wskazując na wielość definicji kryzysów – sytuacje kryzysowe, graniczne, skrajne, trudne. Dokonała charakterystyki sytuacji kryzysowych, zwróciła uwagę na rodzaje kryzysów. Podkreśliła konieczność edukacji społeczeństwa w zakresie radzenia sobie z kryzysami w ramach idei społeczeństwa współpracy. Z kolei reprezentująca Uniwersytet w Białymstoku prof. UwB dr hab. Halina Monika Wróblewska ukazała krytyczne doświadczenia życiowe jako źródło zmian: w kierunku potraumatycznego rozwoju. Przedstawiła kryzys jako bilans strat i zysków, akcentowała w swoim wystąpieniu możliwość potraumatycznego rozwoju, czego efektem jest wyższy poziom funkcjonowania w różnych wymiarach życia. Główną osią narracji uczyniła kategorię nadziei, rezyliencji, rozumianej jako zdolność do mobilizowania sił w warunkach niesprzyjających, orientację pozytywną oraz twórczą aktywność człowieka jako czynniki odgrywające istotną rolę w ramach adaptacyjnych strategii radzenia sobie z kryzysem. Następnie prof. dr hab. Agata Cudowska z Uniwersytetu w Białymstoku omówiła problematykę twórczej orientacji życiowej w sytuacjach kryzysowych. Scharakteryzowała style radzenia sobie ze stresem. Wymieniła i opisywała cechy osób o twórczej orientacji życiowej i jej emancypacyjny charakter w zakresie radzenia sobie z doświadczeniami krytycznymi. Kryzys zaufania i solidarności jako wyzwanie dla działania społecznego stał się motywem przewodnim wystąpienia prof. dr hab. Barbary Kromolickiej z Uniwersytetu Szczecińskiego, która w wystąpieniu zwróciła uwagę na kryzys etyczny społeczeństwa oraz dominację etyki sytuacyjnej i wypaczenia procesów pomocowych. Sformułowała wyzwania edukacyjne związane z koniecznością budowania zaufania społecznego, które w Polsce, jak podkreślała, jest wyjątkowo niskie. Prof. UAM dr hab. Monika Oliwa-Ciesielska, reprezentująca Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu skupiła uwagę uczestników konferencji wokół problematyki deficytu milczenia jako aspektu kryzysu w relacji pomocowej. Ukazała milczenie jako obszar poza możliwą werbalizacją, wskazała na różne oblicza milczenia – milczenie wobec zła, przyzwolenie na bełkot, powstrzymywanie się od wygłaszania tekstów populistycznych. Uwypukliła znaczenie milczenia jako niewymiernego aspektu w procesie pomagania. W kolejnym wystąpieniu prof. dr hab. Ewa Syrek z Uniwersytetu Śląskiego poruszony został problem kryzysu kompetencji zdrowotnych (mechanizmy poznawcze – rozumiane jako

umiejętność czytania i pisania, umiejętności społeczne działające na motywację i możliwości jednostek do skutecznego uzyskiwania, przetwarzania i wykorzystania informacji służących zachowaniu lub poprawie zdrowia w społeczeństwie), omówiono uwarunkowania kompetencji zdrowotnych oraz zaprezentowano konsekwencje niskiego ich poziomu dla zdrowia publicznego. Niezwykle aktualny temat poruszyła prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak z Uniwersytetu Warszawskiego, która swoje rozważania skoncentrowała wokół problematyki pomocy uchodźcom z Ukrainy, w kontekście praktycznych wyzwań wobec edukacji w aktualnej sytuacji. Budowanie relacji jako odpowiedź na kryzys zaufania w szkole omówiła w swoim wystąpieniu prof. KUL dr hab. Beata Jakimiuk reprezentująca Katolicki Uniwersytet Lubelski, akcentując w swych rozważaniach koncepcję duńskiego pedagoga Jespera Juula oraz rolę i znaczenie autentycznej i głębokiej relacji dziecka z dorosłym. Z kolei prof. DSW dr hab. Elżbieta Siarkiewicz z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej dokonała charakterystyki obrazu kryzysu w przestrzeni Internetu. Obrady w ramach sesji plenarnej wieńczyło wystąpienie mgr s. Dobrawy Beaty Korzeniewskiej ze Zgromadzenia Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim. Prowincja Poznańska, w ramach którego przybliżona została uczestnikom konferencji sylwetka Adama Chmielowskiego oraz geneza powstania i współczesne oblicze Zgromadzenia Sióstr Albertynek z koncentracją na formach pomocy drugiemu człowiekowi w placówkach albertyńskich.

Liczba, a także zróżnicowana tematyka referatów, których wspólnym aspektem uczyniono zagadnienia pomocy w obliczu kryzysu była imponująca, dlatego kolejna część konferencji realizowana była w siedmiu sekcjach tematycznych.

Prace w ramach sekcji 1. zatytułowanej „Duchowość i religia w procesach pomocowych” moderowane były przez dr Joannę Nawój-Połoczańską oraz dr Joannę Kozielską. Jako pierwsza głos zabrała dr Małgorzata Łobacz, reprezentująca Katolicki Uniwersytet Lubelski i skupiła uwagę uczestników konferencji na biografii Róży Czackiej w kontekście krytycznych wydarzeń życiowych, jako impulsu do podjęcia służby na rzecz osób z dysfunkcją wzroku. Z kolei mgr s. Magdalena Bella z Centrum Pomocy im. św. Brata Alberta w Bydgoszczy, przedstawiła i szeroko scharakteryzowała praktyczną działalność związaną z posługą wśród osób w kryzysie bezdomności. Następnie mgr Leszek Lewoc, reprezentujący Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach, przybliżył działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Suwałkach propagującą postać św. Brata Alberta jako prekursora pracy socjalnej w Polsce. W dalszej kolejności mgr br. Paweł Flis, reprezentujący Zgromadzenie Braci Albertynów, zaprezentował szeroko działalność Zgromadzenia Braci Albertynów w przytuliskach

dla bezdomnych mężczyzn. Mgr Ewa Pieczyńska, reprezentująca Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, skupiła uwagę prelegentów oraz uczestników konferencji na doświadczeniu kryzysu związanego z odejściem ze zgromadzenia zakonnego, z kolei Sandra Zdziebko z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach scharakteryzowała praktykę medytacji uważności, jako strategię radzenia sobie z kryzysowymi wydarzeniami. Dyskusja prowadzona w ramach obrad sekcji ukazała bogactwo form i sposobów pomocy, od wsparcia duchowego, przez pracę socjalną, na medytacji kończąc. Nieocenionym zasobem, w ramach charakteryzowanej sekcji, stały się wystąpienia osób na co dzień podejmujących wysiłek pracy z jednostką w kryzysie. Na zakończenie obrad podkreślono rolę wczesnych etapów życia, jako kluczowego okresu sprzyjającego podejmowaniu działań o charakterze profilaktycznym.

Sekcja 2. zatytułowana „Kryzysy – szansą na rozwój, formy pomocy” moderowana była przez prof. UAM dr hab. Ewę Włodarczyk, reprezentującą gospodarzy. Obrady w sekcji drugiej zainaugurowało jej wystąpienie na temat (Nie) jednoznaczności kryzysu, ukazane w perspektywie jednostki. Bogatą ofertę form interwencji, pomocy, wsparcia, pracy socjalnej realizowanej w Rzymie przedstawiła mgr Ewa Marta Obrok z Wydziału Konsularnego i Polonii Ambasady RP w Rzymie. W dalszej kolejności dr Aleksandra Chmielińska oraz dr Monika Modrzejewska-Świgulska, reprezentujące Uniwersytet Łódzki zaprezentowały autorską koncepcję dotyczącą re-decyzji życiowej jako doświadczenia radzenia sobie z kryzysem życiowym. Dr Marek Błaszczuk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu skoncentrował uwagę uczestników wokół problematyki psychoterapii zaburzeń lękowych. Znaczenie dobrej relacji, silnej więzi jako fundamentu dla pracy z dzieckiem w kryzysie uczyniła motywem przewodnim swojego wystąpienia mgr s. Beata Salawa, reprezentująca Zakład Opiekuńczo-Lecznicy dla Dorosłych. Z kolei mgr Agnieszka Janiszewska ze Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych UŁ skoncentrowała swoje rozważania wokół problematyki pisania terapeutycznego jako formy psychologicznej interwencji kryzysowej, wskazując na korzyści pisania ekspresywnego według badań Jamesa W. Pennebaker'a oraz Joshuy M. Smytha. Następnie mgr Katarzyna Śliż z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego omówiła problematykę wydarzeń kryzysowych w perspektywie szans na zmianę, powołując się na doświadczenia terapii uzależnionych kobiet w ośrodku im. M. Teresy z Kalkuty w Międzyrzeczu Górnym. Z kolei reprezentująca Szkołę Doktorską Nauk Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego mgr Ewelina Franczyk-Sikorska przybliżyła uczestnikom konferencji działalność terapeutyczną z udziałem psa, jako jedną z form interwencji i pomocy dla osób

zamieszkujących domy pomocy społecznej. Karolina Winiarska z Uniwersytetu Śląskiego skoncentrowała swoje rozważania wokół problematyki stresu w sytuacji kryzysowej. Debatę w sekcji wieńczyło wystąpienie Natalii Brzezińskiej z Państwowej Uczelni Zawodowej w Tarnobrzegu na temat znaczenia kryzysu w życiu jednostki. W dyskusji prowadzonej przez prelegentów wybrzmiał jednostkowy wymiar i charakter kryzysu, zaakcentowano bogactwo wątków i odniesień dotyczących krytycznych wydarzeń życiowych i ich konsekwencji, rozpatrywanych w charakterze dwubiegunowym, tj. jako zagrożenia lub szansy. Refleksje uczestników charakteryzowanej sekcji koncentrowały się również wokół kwestii rozwiązań i dobrych praktyk.

Prace w ramach sekcji 3. zatytułowanej „Pandemia jako wydarzenie krytyczne” moderowane były przez prof. dr hab. Bożenę Matyjas oraz dr Lucynę Myszka-Strychalską. Debatę w ramach sekcji zainaugurowało wystąpienie prof. dr hab. Bożeny Matyjas z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, w ramach którego pani Profesor zaprezentowała szeroki wachlarz form pomocy i wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, dedykowany dzieciom w czasie zdalnego nauczania. Kolejne prelegentki prof. dr hab. Wioleta Danilewicz oraz dr Marta Perkowska, reprezentujące Uniwersytet w Białymstoku, scharakteryzowały czas pandemii w doświadczeniach i percepcji seniorów. W dalszej kolejności dr Lucyna Myszka-Strychalska reprezentująca gospodarzy zapoznała uczestników konferencji z wynikami prowadzonych badań, dotyczących kryzysu zaufania społecznego i poczucia skuteczności młodzieży w kontekście pandemii Covid-19. Następnie dr Mateusz Marciniak, reprezentując zespół badawczy w składzie prof. UAM. dr hab. Ewa Karmolińska-Jagodzik, dr Lucyna Myszka-Strychalska, dr Paulina Peret-Drażewska, dr Bożena Kanclerz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, skupił uwagę uczestników konferencji na problematyce izolacji społecznej, jako źródle lęku młodzieży akademickiej w okresie pandemii Covid-19. Wokół problematyki potrzeb i oczekiwań uczniów w edukacji zdalnej w perspektywie powrotu do edukacji bezpośredniej toczyła swoje rozważania dr Barbara Chojnacka z Uniwersytetu Szczecińskiego. Wywołany wątek kontynuowała dr Edyta Sielicka z Uniwersytetu Szczecińskiego, charakteryzując potrzeby i oczekiwania nauczycieli w edukacji zdalnej w perspektywie powrotu do edukacji bezpośredniej. Reprezentujący Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dr Ryszard Necel, rozważał o roli pracownika socjalnego w czasie pandemii – między potrzebą pomagania a kryzysem własnym. Dr Anna Kławsiuć-Zduńczyk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na podstawie wyników badań własnych, scharakteryzowała trudności

doświadczane przez studentów w czasie pandemii i oczekiwane przez nich formy wsparcia i pomocy. Z kolei dr Anna Gutowska z Uniwersytetu Łódzkiego, dokonując opisu przypadku, omówiła sytuację studenta z niepełnosprawnością sensoryczną podczas pandemii Covid-19. Następnie dr Magdalena Zając, reprezentująca UNITERRA Poznań oraz Zespół Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka we Wrześni, skoncentrowała swoje rozważania wokół problematyki jakości życia dzieci i młodzieży z SPE w czasie pandemii Covid-19, a obrady kończyło wystąpienie lic. Anny Sitarz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którego tematem prelegentka uczyniła kryzysy wynikające z zaburzeń mowy i trudności w terapii logopedycznej podczas pandemii Covid-19. W ramach dyskusji podsumowującej obrady w charakteryzowanej sekcji podkreślano potrzebę akcentowania roli i znaczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach różnego szczebla i typu. Zwrócono uwagę na przeobrażenia, jakie dokonały się w ostatnim czasie w zakresie cenionych przez młodzież wartości. Akcentowano znaczenie relacji z najbliższymi w kontekście doświadczania krytycznych zdarzeń oraz potrzebę edukacji społeczeństwa w zakresie udzielania wsparcia i pomocy emocjonalnej.

Sekcja 4. zatytułowana „Problemy rynku pracy i kryzysy środowiskowe” moderowana była przez prof. dr. hab. Zdzisława Wołka oraz dr Annę Gulczyńską. Prof. Zdzisław Wołek, reprezentujący Uniwersytet Zielonogórski, zainaugurował obrady, koncentrując swoje rozważania wokół problematyki doradzania pro(?) akademickiego w świetle złożoności współczesnego rynku pracy i szkolnictwa wyższego. Ukazał złożoność i niekompatybilność edukacji i rynku pracy oraz cech osobowych jednostek jako źródło zapotrzebowania na poradnictwo. Problematykę doradztwa kontynuowała prof. UJK dr hab. Barbara Skałbania z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, przedstawiając referat dotyczący doradcy we współczesnym (nie)ładzie społecznym. Następnie dr Anna Gulczyńska reprezentująca gospodarzy skupiła się na problemie kryzysu w poradnictwie i psychoterapii. Reprezentujący Uniwersytet Gdański mgr Mateusz Rutkowski próbował ‘przemysleć’ bezrobocie na nowo: od kryzysu do doświadczenia edukacyjnego. Dr Iwona Szczęsna ze Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku poruszyła problematykę profilaktyki antymobbingowej w kontekście faktycznych i fikcyjnych działań pracodawców. Następnie głos zabrał mgr Jacek Jarosz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prezentując działalność polskich organizacji pozarządowych na obszarze Globalnego Południa. Z kolei mgr Maciej Żywno, reprezentujący Uniwersytet w Białymstoku, prowadził swoje rozważania wokół problematyki kryzysu humanitarnego na polsko-białoruskim

pograniczu. Następnie dr Beata Olszewska-Łabędź reprezentująca MOW Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie przedstawiła konflikt zbrojny jako źródło kryzysu migracyjnego oraz zaprezentowała wybrane formy wsparcia uchodźców w Polsce. Obrady wieńczyło wystąpienie lic. Joanny Białołęckiej z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, która scharakteryzowała powódź jako krytyczne wydarzenie życiowe. Sekcja, jak wskazał Profesor Wołk, miała maozaikowy i bardzo różnorodny charakter. Zaakcentowana została wartość licznych odwołań zarówno do teorii, wyników badań empirycznych, jak i praktyki działalności pomocowej i interwencyjnej. W ramach dyskusji postawiono szereg pytań, które mogą inspirować do dalszych poszukiwań badawczych i praktycznych oddziaływań.

Prace w ramach sekcji 5. zatytułowanej „Rodzina w sytuacji kryzysu” moderowane były przez prof. UJK dr hab. Paulinę Formę oraz dr Bożenę Kanclerz. Obrady w sekcji otworzyło wystąpienie prof. UJK dr hab. Pauliny Formy z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, poruszające problematykę rozwodu w życiu dziecka oraz ukazujące czynniki ułatwiające przejście przez sytuację kryzysową. Problematykę kontynuowała dr Diana Müller-Siekierska, reprezentująca Uniwersytet Łódzki, która skupiła swoje rozważania wokół strategii radzenia sobie z kryzysem rozwodu rodziców. Problematykę rozwodu, jako krytycznego doświadczenia życiowego, wieńczyły wystąpienia mgr Moniki Kiszki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, która ukazała rozwód jako punkt zwrotny w życiu dziecka oraz dr Renaty Matusiak reprezentującej Collegium Humanum – Szkoła Główna Menedżerska w Warszawie oraz Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Tarnobrzegu, która dokonała charakterystyki pracy poradni psychologiczno-pedagogicznej jako instytucji wspierającej dziecko i rodzinę w sytuacji kryzysu wywołanego rozwodem rodziców. Następnie reprezentujące gospodarzy dr Agnieszka Nymś-Górna scharakteryzowała relacje z rodzeństwem jako zasób wspierający w kryzysie, a dr Bożena Kanclerz omówiła wyzwania i perspektywy pracy z młodzieżą i rodzinami w sytuacji kryzysu w kontekście nowego zawodu terapeuty środowiskowego. W dalszej kolejności mgr Jarosław Rutkowski z Uniwersytetu Gdańskiego przedstawił charakterystykę Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w perspektywie kryzysów pieczy zastępczej, wskazując transformację działań podejmowanych przez ww. instytucję. Rozważania w ramach sekcji 5. wieńczyło wystąpienie Kamila Wolanina z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, które skoncentrowane zostało wokół problematyki pomocy osobom dotkniętym przez przemoc w rodzinie po zmianach legislacyjnych z 2020 roku. W ramach dyskusji zaakcentowano

olbrzymie znaczenie wyników badań i wniosków z nich płynących dla praktyki edukacyjnej i pedagogicznej. Prof. Paulina Forma określiła prace w ramach charakteryzowanej sekcji mianem „interdyscyplinarnego inspiratorium”.

Sekcja 6. zatytułowana „Kryzysy w życiu jednostki w kontekście pracy resocjalizacyjnej” moderowana była przez prof. UŁ dr hab. Jolantę Kowalską oraz dr Agnieszkę Skowrońską-Pućkę. Obrady zainaugurowała prof. UŁ dr hab. Jolanta Kowalska, reprezentująca Uniwersytet Łódzki, koncentrując uwagę uczestników konferencji wokół problematyki zasady *fair play*, jako sposobu wsparcia działań profilaktycznych, wzmacniających młodzież w kryzysie wartości. Następnie reprezentująca Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dr Joanna Rajewska de Mezer zaprezentowała problematykę poradnictwa prawnego w interwencji kryzysowej w sytuacji przemocy w rodzinie. Dr Agnieszka Jaros z Uniwersytetu Łódzkiego scharakteryzowała wydarzenia krytyczne sprzyjające demoralizacji w perspektywie doświadczeń byłych wychowanek placówek resocjalizacyjnych, z kolei dr Agnieszka Skowrońska-Pućka, reprezentująca gospodarzy, ukazała doświadczanie krytycznych wydarzeń życiowych jako szansę na indywidualny i społeczny rozwój. Dr Paulina Perska-Gradowska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu skupiła swoje rozważania wokół problematyki wsparcia rodziny nieletniego w sytuacji orzeczenia środka poprawczego. A dr Aneta Jarzębińska z Uniwersytetu Szczecińskiego scharakteryzowała zasady i możliwości pracy socjalnej z osobami opuszczającymi zakłady karne. Następnie prelegentki z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Ppor mgr Justyna Nowicka-Kostrzewska (reprezentująca również Areszt Śledczy w Lublinie) i mgr Anna Maria Mańkowska (reprezentująca również Poradnię Zdrowia Psychicznego i Uzależnień w Świdniku) poruszyły problematykę izolacji więziennej jako krytycznego wydarzenia życiowego, prezentując na zakończenie bogactwo form wsparcia interwencyjnego i instytucjonalnego w omawianej sytuacji. Obrady tej sekcji zamykała swoim wystąpieniem, reprezentująca Uniwersytet Łódzki, Gabriela Dobińska, wskazując rolę osób znaczących w życiu wychowanków młodzieżowego ośrodka wychowawczego. W dyskusji, wieńczącej rozważania w ramach prac sekcji, zaakcentowano, co nie wynikało bezpośrednio z tematów wystąpień prezentowanych w trakcie trwania sekcji, znaczącą rolę nauczyciela akademickiego jako tego, który przygotowuje przyszłych pedagogów, nauczycieli, wychowawców do pracy z osobami, w tym również tych w kryzysie oraz rolę szeroko rozumianych zasobów w procesie odzyskiwania homeostazy po doświadczeniu krytycznych wydarzeń życiowych.

Ostatnia sekcja 7. zatytułowana „Choroba i niepełnosprawność jako źródło kryzysu” moderowana była przez dr Jolanę Twardowską-Rajewską oraz mgr Żanetę Garbacik. Rozważania w ramach ostatniej sekcji tematycznej zainaugurowała swoim wystąpieniem dotyczącym problematyki diagnozy przeżycia jako źródła informacji o zasobach człowieka w kryzysie w kontekście założeń teoretycznych, jak i praktycznych dr Dominika Łęcka reprezentująca Motylarnię. Ośrodek Rozwoju Osobistego i Zawodowego dla Kobiet. Następnie głos zabrała dr Marta Deńca ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego pn. „Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych”, która scharakteryzowała wydarzenie krytyczne, jakim jest dla rodziny przyjście na świat dziecka z niepełnosprawnością w kontekście doświadczanych konsekwencji, wskazując również formy interwencji i pomocy. Temat kontynuowała dr Ewelina Silecka-Marek reprezentująca Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, koncentrując uwagę uczestników konferencji wokół problematyki wychowania dziecka z niepełnosprawnością sprzężoną. Następnie dr Jolanta Twardowska-Rajewska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dokonała charakterystyki wsparcia rodziny opiekuńczej w sytuacji kryzysu zdrowotnego seniora po ostrych epizodach schorzeń. Reprezentujące Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Ostródzie mgr Aleksandra Kołecka oraz mgr Barbara Kołecka omówiły formy wsparcia pacjenta i rodziny w sytuacji choroby o zróżnicowanym przebiegu. Z kolei, reprezentująca Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu mgr Żaneta Garbacik skupiła uwagę wokół problematyki kryzysu suicydalnego w kontekście jego rozpoznawania i strategii postępowania. W dalszej kolejności mgr Grzegorz Cątek z Uniwersytetu Warszawskiego podjął rozważania nad problematyką *Zespołu Aspergera* w kontekście zagrożeń i szans. Reprezentująca Uniwersytet Gdański mgr Klaudia Ferenc scharakteryzowała narodziny dziecka z niepełnosprawnością jako kryzysowe zdarzenie w życiu kobiet, a mgr Paulina Mencil z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu skoncentrowała się na kryzysie w obliczu chorób przewlekłych u kobiet i praktyce poszukiwania wsparcia online. Rozważania w ramach prac omawianej sekcji zakończyło wystąpienie Marianny Rackiej z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, związane z problematyką utraty sprawności fizycznej jako przykładu kryzysu sytuacyjnego. W ramach dyskusji, która zwieńczyła obrady w omawianej sekcji, zwrócono uwagę na rolę stereotypów, wydawania powierzchownych opinii i ocen, co może być dodatkowym źródłem stresu i trudności, w i tak już trudnej, doświadczonej kryzysem,

rzeczywistości społecznej, rodzinnej, szkolnej wyżej wspomnianych grup społecznych i jednostek.

Naukowe spotkanie zwieńczyło podsumowanie. W tej części wystąpiły moderatorki i moderatorzy poszczególnych sekcji. Na zakończenie głos zabrała prof. dr hab. Magdalena Piorunek, która podziękowała uczestnikom za interesujące i inspirujące wystąpienia, a Prowincji Poznańskiej Sióstr Albertynek za inspirację do zorganizowania spotkania. Zauważyła, że dzięki temu naukowemu spotkaniu możliwe stało się ukazanie różnych charakterystyk kryzysów, podkreśliła, iż wiele się od siebie z tych interdyscyplinarnych wystąpień nauczyliśmy, na wiele obszarów, procesów, zjawisk spojrzeliśmy z różnych perspektyw, przyjrzelśmy się możliwościom pomagania, barierom skutecznego wspierania jednostek i grup społecznych. Wszystko to miało miejsce w tak szczególnym momencie, jak zauważył prof. Wołk, kiedy jeszcze nie tak dawno o niektórych z charakteryzowanych dzisiaj kryzysów w ogóle nie mieliśmy pojęcia (pandemia), a inne wydawało się, że nie mogą nas bezpośrednio dotknąć – kryzysy wojenne, humanitarne.

Podsumowując, prof. Magdalena Piorunek wyraziła nadzieję, że konferencja stanie się impulsem do dalszych przemyśleń i działań, a tym samym okazją do kolejnego spotkania naukowego w przyszłości, oby w sytuacji, w której w skali globalnej uporamy się z tymi najważniejszymi kryzysami.

Referencje

- Borowska, T. (1998). *Pedagogia ograniczeń ludzkiej egzystencji*. Warszawa: IBE.
- Gilliland, B.E., James, R.K. (2004). *Strategie interwencji kryzysowej*. Warszawa: PARPA.
- Lazarus, R.S., DeLongis, A. *Psychological Stress and Coping in Aging*. *American Psychologist*, 38 (1983).
- Lazarus, R.S., Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Sęk, H. (2001). *Stres krytycznych wydarzeń życiowych*. W: Sęk, T. Pasikowski (red.), *Zdrowie – stres – zasoby*. Poznań: Humaniora.
- Sęk, H. (2004). *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie*. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN.
- Stochmiątek, J. (red.). (1998). *Pedagogika wobec kryzysów życiowych*. Warszawa–Radom: ITeE.